

НЕОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ВИЯВ ДИНАМІКИ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Неологізація – один із найдинамічніших процесів у словниковому складі української мови. Щодня світ розвивається, створюються нові предмети і поняття, що є причиною виникнення неологізмів. Життя лінгвосоціуму висвітлюють сучасні засоби масової інформації. Безперечно, у мові мас-медіа активно функціонують і неологізми. У медіапросторі вони зазнають апробації та усталення. З огляду на те, що оновлення лексичного складу відбувається постійно, процес неологізації необхідно детально вивчати. Це увиразнює актуальність нашої розвідки. А метою статті є дослідження динамічного процесу неологізації в сучасній українській мові.

Неологізми мають давню традицію вивчення. Студювали нові лексичні одиниці І. Огієнко, М. Гладкий, А. Москаленко, О. Сербенська, О. Стишов, Д. Мазурик, А. Нелюба та ін. Перед дослідниками неології часто постає проблема визначення «справжнього» неологізму, тобто слова, яке має реальну перспективу стати повноправним елементом лексико-семантичної системи, на відміну від okazionalizmu. Найбільш повне та вмотивоване визначення неологізму подає О. Селіванова у термінологічній енциклопедії «Сучасна лінгвістика»: «Неологізм – слово чи сполука, використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття в новому значенні й усвідомлюються як такі носіями мови» [1, с. 417]. Неологізми називають ще лексичними інноваціями. На думку О. Сербенської, «інновації – це новотвори, запозичення, а також включення і входження в мову, зумовлені перерозподілом значень у видах і жанрах мовлення; це і відродження слів і висловів з минулих епох» [2, с. 108]. Таке тлумачення засвідчує, що поняття «інновація» ширше, ніж поняття «неологізм».

Стрімкий розвиток неологізмів в українській мові підпорядковується таким основним факторам, як: 1) позамовний, коли є потреба дати назви новим предметам і явищам (айпед, броги, скрін-шот, чарм); 2) інтралінгвальний, коли необхідно замінити попередні найменування новими, коли діє тенденція до мовної економії, уніфікації номінативних моделей, виразнішого, точнішого найменування, експресивно-стилістичного оновлення, як-от: фрілансер замість позаштатний працівник, пост замість повідомлення.

Потреба в називанні нових понять і реалій політичного, науково-технічного, культурно-освітнього життя суспільства спричиняє якісні зміни у складі тематичних груп лексики. Далі розглянемо неологізми за тематичною спрямованістю.

Інновації політичного характеру займають найпомітніше місце в мові: антимайданівець «особа, що підтримувала серію мітингів в Україні на підтримку курсу владних «Партії регіонів» та «Комуністичної партії України», ті тушки «збірна назва найманців, гопників, спортсменів, які використовувалися владою для застосування фізичної сили і участі в масових сутичках», ДНРівці – похідна назва від Донецької народної республіки на позначення осіб, ростервійська (російсько-терористичні війська), лугандон (частини Луганщини та Донеччини під контролем терористів), наприклад: "ДНРівці" відреагували на пропозицію про обмін полоненими (tsn.ua, 17.01.2016).

З постійним процесом розвитку економіки оновлюється й відповідний лексикон: аустеріанці «прихильники суворої економії», анбандлінг «добровільний поділ монолітних промислових груп на дрібніші самостійні структури», андерайтер «компанія або інша юридична особа, яка здійснює управління процесом випуску цінних паперів та їх розподілу», пайплайн «термін економіки і управління, що вимірюється у % і показує ефективність переходу між процесами, станами системи», краудфандинг «спільне фінансування проєктів», ф'ючерс «стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту»: В Україні ця назва ще активно не вживається, тому austerians можна перекладати на власний розсуд: наприклад, як "аустеріанці" або як "прихильники суворої економії" (uamodna.com.ua, 17.03.2013); Редакція збрала для вас інформацію про найпопулярніші краудфандингові платформи в Україні та за кордоном (slovotvir.org.ua, 20.11.2015).

Модернізація техніки, науки, виробництва спричинила появу нових понять, термінів у мові сьогодення: саундфонт «звуковий шрифт», скріншот / скріншот «знімок екрана вашого комп'ютера або мобільного пристрою», Вордіка «словесна головоломка», геймпад «тип ігрового маніпулятора для забезпечення взаємодії між гравцем та ігровою приставкою», патч «блок інформації, призначений для оновлення програмного забезпечення з метою його покращення», пранк «телефонний розіграш з метою викликати неадекватну

реакцію», сегвей «двоколійний електросамокат, різновид дицикла», наприклад: Партнери та клієнти часто надсилають скріншоти поганої якості, маленькі і залиті на домени з безліччю реклами (netpeak.net, 16.01.2017).

Неологізми займають помітне місце в сферах фізичної культури і спорту: воркаут «гімнастичні тренування на свіжому повітрі», вайлд-кард «запрошення спортсменів чи команді взяти участь у змаганнях», вінгер «крайній півзахисник», дроп-сет «метод силових тренувань зі зменшенням навантаження в одному сеті при максимальній кількості повторень вправ», наприклад: Воркаут – скільки чарівності у цьому слові... У буквальному перекладі з англійської workout – це просто тренування (будь-яке), але у нас під цим словом найчастіше розуміють street workout – тренування з використанням ваги власного тіла, застосовуючи снаряди, які легко знайти у кожному другому дворі (coca-colaukraine.com, 14.07.2016).

Найбільш поширеною семантичною групою неологізмів є побутова лексика – назви страв, солодошів, ужиткових предметів, предметів гардеробу та ін.: брауні «різновид шоколадного пирога», броги «взуття із перфорацією», оксфорди «різновид класичного шкіряного взуття із закритим шнурованням, де союзка нашита зверху берців», чарм «маленькі тематичні підвіски, що збираються на браслет», наприклад: Спочатку це взуття жінки запозичили з чоловічого стилю, проте броги виглядають на жіночій нозі чарівно та акуратно (kasandra.ua).

До лідерів із використання неологізмів сьогодні належать соціальні мережі, блоги, форуми. Учасники інтернет-комунікації активно послуговуються неологізмами у власних записах, повідомленнях: В процесі грумінгу використовується лише професійна косметика для тварин та професійні інструменти (vk.com, 17.01.2017); Тому фоловити музей в своєму Instagram – це не така вже й чудернацька ідея (mixarium.wordpress.com, 07.04.2017); найкращий манік від салону lux-studio (instagram, 21.03.2017); встигни записатись на колоруювання технікою балаяж, акція триває до кінця березня (vk.com, 05.03.2017); Що краще юзати: Mozilla або Internet Explorer. Чим вони відрізняються, окрім дизайну? (dou.ua, 20.09.2016); На iOS ти навіть можеш додати емоджі клавіатуру і набирати їх легко, навіть не потребуючи використовувати для цього FSymbol (fsymbols.com, 02.11.2016); нові фото в додатку instagram набрали рекордну кількість лайків (vk.com, 20.03.2017).

Динаміка розвитку неології в українській мові безпосередньо пов'язана із появою нових професій та сфер діяльності. Сформувалася велика група неологізмів на позначення осіб: енофіл «знавець і любитель вина»; лешмейкер «майстер з нарощування вій та всіх процедур, пов'язаних з оформлення ваших очей»; копірайтер «фахівець з написання рекламних та презентаційних текстів»; ламер «жаргонізм. Людина, абсолютно некомпетентна в тій чи іншій сфері, зазвичай в комп'ютерній, але твердо впевнена у зворотньому»; нерд «людина, надзвичайно захоплена чимось, практично повністю виключена із повсякденного громадського і культурного життя»; нуб «новачок у якійсь (зазвичай комп'ютерній) сфері»; рерайтер «фахівець з переписування тексту шляхом зміни форми викладу при збереженні його основного змісту»; фрік «людина, що вирізняється незвичайним, екстравагантним зовнішнім виглядом і зухвалою поведінкою»; хедлайнер «людина, що найбільше привертає увагу певного заходу»; хіпстер «представник сучасної субкультури, який цікавиться елітарними зразками в культурі, незалежно мислить і робить свій вибір на основі власного смаку», наприклад: Також не могли б Ви більш детально описати, яку документацію потрібно вести для фрілансера (dou.ua, 30.03.2016).

Висновки. Отже, проаналізований матеріал засвідчив високий рівень вживання неологізмів у сучасному мовленні. Більшу частину неолексем складають терміни, які поповнюють професійну мову різних сфер діяльності населення. Серед лексичних інновацій домінують запозичення. Найактивніше функціонують неологізми у засобах масової інформації, інтернет-комунікації. Саме ці сфери мовної діяльності соціуму потребують нових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
1. Сербенська О. А. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей / О. А. Сербенська. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2001. – 204 с.

Кавка М.

Науковий керівник – доц. Грушко В. С.

ІНСТИТУТ СІМ'Ї У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. У нинішній час сім'я як соціальний інститут переживає глибоку кризу, яка проявляється у зростанні кількості розлучень, неповних сімей, дітей народжених поза шлюбом та таких, які залишились без батьківської опіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Криза інституту сім'ї завжди була передвісником розвитку руйнівних процесів у суспільстві. Сім'ю як соціальний інститут вивчали такі вчені, як Ле Пле, Р. Зідер, М. К. Любарт. Серед українських науковців цим проблемам присвячували свої праці Е. М. Лібанова, О. В. Безпалько, О. І. Вишняк, Т. В. Буленко, В. І. Паніотто та ін..